

Qiziqarli geografiyani bilasizmi...

Mirzayeva Xilola Rajabbayevna 12-son geografiya va iqtisod fani o‘qituvchisi

«Yer aylana turib, quyoshga yaqinroq kelsa — yoz, uzoqlashsa — qish bo‘ladi» demang. Aksincha, qishda Yer quyoshga ancha yaqinlashgan bo‘ladi (masofa, yanvarda 146 million kilometrgacha kamayadi), yozda — uzoqlashib ketadi (masofa iyulda 151 million kilometrgacha cho‘ziladi). Demak, qish yoki yoz fasllari Yeming quyoshga yaqin-uzoqligiga bog‘liq emas. Mavsumlar — Yeming quyoshga nisbatan 23 yarim gradus og‘ib turishi natijasidir. Yeming qaysi pallasi (shimoliy yoki janubiy yarimshari) Quyosh tomonda ekanligiga qarab yoz yo qish bo‘ladi.

Arktikaga doir Shimoli sharqiy o‘tkil va Shimoli g‘arbiy o‘tkil tushunchalari bor. Shimoli-sharqiy o‘tkil deganda Rossiya Federatsiyasining shimoliy sohillari bo‘ylab Murmanskdan to Bering bo‘g‘ozigacha kema yurishi tushuniladi, uni qisqacha Shimoliy dengiz yo‘li deb ataymiz.

Shimoli g‘arbiy o‘tkil deganda Amerika qit‘asining shimoliy sohillari bo‘ylab Atlantika okeanidan Bering bo‘g‘ozigacha dengiz yo‘li tushuniladi.

Har qanday davlatda hukumat idoralari poytaxtda joylashganini bilasiz. Biroq Filippinda bunday emas. Bu davlatning poytaxti Manila shahri hisoblanadi, ammo hukumat Keson-siti shahrida joylashgan. Niderlandiya poytaxti Amsterdam, hukumat qarorgohi esa Gaaga shahrida.

Atlantika okeanidagi Madeyra oroli uch marta «kashf» etilgan. V asrda karfagenliklar u yerga borib, «Chorva oroli» deb atashgan. VI asrda genuyaliklar qaytadan «kashf» etib, unga «O‘rmon orol» deb nom berdilar. Oradan qariyb 900 yil o‘tgach XV asrda portugallar topgan orol Madeyra «O‘rmon» bo‘lib qoldi.

Antarktida va Grenlandiyadagi abadiy muzliklar eritilsa bormi, okeanlar sathi 60 metr ko‘tarilib ketadi, oqibatda Yer yuzining 10 foyiz qismi suv ostida qoladi.

Mavjud kitoblarda Indoneziyani «Uch ming orol mamlakati» deb atashadi. AsUda orollar soni 13 yarim mingga yetadi. Lekin shulardan 6 mingtasining nomi bor, 992 tasidagina odamlar yashaydi, xolos. Kosmik raketalarda parvoz eta turib, 24 soat mobaynida butun Yer yuzasini fotosuratga olish mumkin. Holbuki bunday

ishni bajarish uchun kamida 1000 ta samolyot kun-u tun havoda tinmay uchib turishi kerak bo‘lar edi.

1. Everest eng baland tog‘ emas

Ha, agar dengiz sathidan bo‘lgan balandlik hisobga olinsa, unda Everest sayyoradagi eng baland nuqtadir. Biroq, balandlik yer yadrosi markazidan hisoblansa, Chimboraso vulqoni Jomolungma cho‘qqisidan 3,4 metrga balandroqdir.

2. «Yarim sharga yarim shar» jamoalari bilan futbol o‘ynashingiz mumkin

Ha, ha va buni Braziliyadagi maydonning o‘rtasi ekvator bo‘ylab nol parallelida joylashgan “Estadio Milton Correa” stadionida amalga oshirish mumkin. Ya’ni jamoalar faqat o‘zlari uchun emas, xuddiki sayyoraning ikki yarim shari uchun o‘ynagandek bo‘ladi.

3. Yer yuzidagi yetib bo‘lmaydigan joy – Nemoni qidirib

Tinch okeanida yaqin atrofdagi quruqlikdan eng uzoq bo‘lgan nuqta mavjud. Bu joyga eng yaqin qirg‘oq 2 688 km masofada, hech kim istiqomat qilmaydigan Dyuci oroli joylashgan. Bu nom albatta, mu‘tazil qahramoni nomiga emas, balki Jyul Vernning hikoyalari asoslanib nomlangan.

4. Siz qaerdasiz? Aytish qiyin...

“To‘rt burchak” – bu to‘rtta shtat bir vaqtning o‘zida kesishgan AQShdagi joy: Arizona, Yuta, Kolorado va Nyu-Meksiko.

5. Muzliklar – bu bizning asosiy suv zaxiramiz

Ha, ha, butun dunyo muzliklarida yer sharidagi 75% ichimlik suvi mavjud.

Qizig‘i shundaki, Baykal ko‘li – bu yana 20% suv deganidir.

6. Eng uzun chegara

XIX asrda avstraliyalik fermerlar qo‘ylarini dingo itlari hujumidan himoya qilish uchun oz emas, ko‘p emas, 5 614 kmlik devor qurishgan. Avstraliyada cho‘ponlikni shunday qadrlashadi.

7. Eng katta cho‘l. Sovuq cho‘l.

Cho‘l, aslida issiq bo‘lmagan, yomg‘ir yog‘maydigan joyga aytiladi. Ushbu mezon bo‘yicha eng katta cho‘l – bu Antarktidadagi 13,8 million kv. km.

8. Bugun bizniki – ertaga sizniki

Bidasoa daryosidagi bu kichik orol yarim yil Frantsiyaga, keyingi yarim yil Ispaniyaga tegishli. Bu holat 300 yildan beri davom etadi. Nega bunday qarorga kelishganligini ko‘pchilik eslay olmaydi.

Ko‘rinishidan, unchalik katta bo‘lmagan orol hech kimga kerak emasga o‘xshaydi.

9. Nafaqat «o‘lik», shuningdek sayoz ham

O‘lik dengizi har yili o‘z sathidan bir metrga «quriydi». Hozirda bu 430 metrni tashkil qilmoqda.

10. Kanadada ko‘lda orol bor, unda yana bir orol ko‘li bilan bor va shu ko‘lda ham orol bor

Uning nomi Viktoriya, hajmi atigi 4 gektar.

11. O‘zi o‘ziga mikroiklim

Xitoyning 441 km chuqurlikda joylashgan Ervandun g‘ori atmosferamizdan shunchalik chuqur va uzoq joylashganki, u o‘z mikroiklimini va o‘ziga xos o‘simlik dunyosini yaratgan. Dunyodagi dunyo. U yerda hatto «yerdan» farqli ob-havoni ham bashorat qilish mumkin.

12. Hamma tog‘lar ham o‘smaydi

Tog‘lar «o‘shini» bilsangiz kerak, axir tektonik plitalar doimo siljib turadi. Shu sababli qaerdadir yer qisqaradi va shu joyda tog‘lar ko‘tariladi. Masalan, Himolay. Ba’zi joyda aksincha, ular «kengayadi». Masalan, Shimoliy Amerika sharqida joylashgan Apalachi.

13. Ajabtovur qumtepalliklar

Qizil, jigarrang, moviy, yashil, ko‘k, binafsha va sariq – bunday go‘zallik sizni Shamarelda (Mavrikiy) kutmoqda. Shunchaki tabiat 7 xil rangdagi qumlar sayyoraning bir joyida aralashishi kerak, degan qaror qarorga kelgan. Naqadar go‘zal!

14. Yana bir bor Avstraliyadagi qo‘y boqish to‘g‘risida

Dunyodagi eng katta yaylov

Avstraliyadagi ayrim yaylovlar ba’zi davlatlardan ham katta ekanligi ajablanarli emas. Masalan, Isroil.

«Anna Kirk» fermer xo‘jaligi maydoni 23 677 kvadrat kmni tashkil etadi.

15. Xayrli tun va xayrli tong!

Diomida orollarining o‘rtasi taxminan 4 km davlat chegarasi va 21 soat vaqt farqi bor.



Ular Bering bo‘g‘ozida joylashgan bo‘lib, aynan ular orasida sanada o‘zgarishlar chizig‘i o‘tadi.

16. Tinch va juda ham ulkan Okean

Tinch okeani shunchalik kattaki, unda shunday bir nuqta bor, u yerda pastga sho‘ng‘ib, yer yadrosidan o‘tsangiz ham... baribir Tinch okeanida bo‘lib qolasiz. Qadimgi yunon tilidan tarjima qilingan "geografiya" so‘zi - "yerning ta'rifi" degan ma'noni anglatadi.

Amazon o‘rmonlari sayyoramizni kislorod bilan boyitishda muhim rol o‘ynaydi. Ular dunyodagi kislorodning 20 foizini ishlab chiqaradi.

Istanbul dunyoning ikki qismida - Osiyo va Evropada bir vaqtning o‘zida joylashgan sayyoramizdagi yagona shahar.

Bilasizmi, dunyodagi hech bir davlatga tegishli bo‘lmagan yagona hudud Antarktida (Antarktida haqidagi qiziqarli faktlarni ko‘ring)?

Suriyaning poytaxti Damashq yer yuzidagi eng qadimiy shahar hisoblanadi. U haqida birinchi eslatmalar miloddan avvalgi 2500 yillarga oid hujjatlarda uchraydi. Rim insoniyat tarixidagi birinchi milliondan ortiq shahar.

Davlat maqomiga ega bo‘lgan dunyodagi eng kichik orol - Pitkarn (Polineziya). Uning maydoni atigi 4,5 km².

Sun‘iy kelib chiqadigan yerdagi eng chuqur teshik - Kola qudug‘i - 12,262 m.

Qizig‘i shundaki, dunyodagi o‘rmonlarning 25% Rossiya Sibirida to‘plangan.

Vatikan mitti anklav davlati bo‘lib, dunyodagi eng kichik davlat deb hisoblanadi. Uning hududi atigi 0,44 km².

Geografiya nuqtai nazaridan dunyo aholisining 90% Shimoliy yarim sharda yashashi qiziq.

Shanxayda sayyoradagi boshqa shaharlarga qaraganda ko‘proq odam bor - 23,3 million aholi.

Kanada (Kanada haqidagi qiziqarli ma'lumotlarga qarang) yer yuzidagi barcha tabiiy ko‘llarning 50% dan ortig‘ini o‘z ichiga oladi.

Kanada, shuningdek, qirg‘oq bo‘yining uzunligi bo‘yicha 244000 km dan ortiq dunyoda etakchi hisoblanadi.

Rossiya Federatsiyasining maydoni (17,1 million km²) Pluton maydonidan (17,7 million km²) biroz pastroq.

Bugungi kunga kelib O‘lik dengiz dengiz sathidan 430 m pastroq bo‘lib, har yili taxminan 1 m ko‘proq pasayib boradi.



Sayyoradagi hududi bo'yicha eng katta davlat - bu Rossiya. Bu erda 11 ta vaqt zonalari mavjud.

Qizig'i shundaki, geografik jihatdan Afrika barcha 4 yarim sharning chorrahasida joylashgan.

Tinch okeani - bu suv maydoni va hajmi bo'yicha eng katta suv havzasi.

Eng katta Baykal ko'lida suyuq holatda 20% toza suv mavjud. Unga 300 dan ortiq daryolar quyilib, faqat bittasi - Angaradan oqib o'tayotganini kam odam biladi.

Eng yuqori tug'ilish darajasi Afrikada kuzatiladi, shuningdek o'lim darajasi ham yuqori.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, eng uzoq umr ko'rish Andorra, Yaponiya va Singapurda qayd etilgan - 84 yosh.

Burkina-Faso eng savodsiz davlat deb hisoblanadi. Fuqarolarning 20 foizdan kamrog'i bu erda o'qishi mumkin.

Deyarli barcha daryolar Ekvator tomon oqadi. Nil (Nil haqidagi qiziqarli ma'lumotlarga qarang) - bu teskari yo'nalishda harakatlanadigan yagona daryo.

Bugungi kunda eng uzun daryo - bu mashhur Nil emas, Amazonka.

Oq dengiz eng sovuq suv havzasi bo'lib, suvning harorati -2° S ga etadi.

Viktoriya Land (Antarktida) kuchli 200 km / soat tezlikka ega shamollarga ega.

Barcha Afrika mamlakatlari orasida faqat Efiopiya hech qachon hech kimning hukmronligi ostida bo'lmagan.

Kanada daryolar soni bo'yicha dunyoda etakchi hisoblanadi. Ularning soni 4 millionga yaqin.

Shimoliy qutbda siz hech qanday yerni ko'rmaysiz. Uning asosini 12 million km² suzuvchi muz tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Т.В. Власова. Физическая география материков. «Просвещение», Москва, 1976.
2. П.П. Второе, И.И. Дроздов. Биография материков. «Просвещение», Москва, 1974.
3. А. Друдзо, Л. Минс. Люди и обычаи. «Просвещение», Москва, 1976. Географический календарь. 1958, 1960, 1969.



4. Я.И. Перельман. Занимательная астрономия. Государственное издательство технико-теоретической литературы. Москва. 1952.
5. Н.П. Смирнова, А.А. Шибанова. По материкам и странам. «Просвещение», Москва, 1974.
6. Y.I. Prodan. Vaqt va kalendar. O'zbekiston davlat nashriyoti. Toshkent, 1961.
7. Г. Стенли. В джунглях Африки. ОГИЗ, Москва, 1948.
8. M.Umarov. Vaqt sirlari. «Yosh gvardiya» nashriyoti, Toshkent, 1974.
9. С.В. Чефчанов, Е.Ф. Юзефович, В.А. Рауш. Хрестоматия по физической географии. Учпедгиз. Москва, 1957.
10. O. M o'mino\'. Qiziqarli geografiya. «O'zbekiston» nashriyoti, Toshkent, 1978.
- 11.//. Hasanov. Qiziqarli geografiya. «F A N » nashriyoti, T osh kent, 1978.
12. Turkistonning yowoyi tabiati. «Sharq» nashriyot-matbaa konsemining bosh tahririyati, Toshkent, 1996.
13. O'zbekistonning hayvonot dunyosi. Toshkent «O'qituvchi», 1990. 14. Сахара. Золотой фонд биосферы. Москва. «Прогресс», 1990.



Research Science and
Innovation House